

eye key

**Toegankelijke rondleidingen
voor blinde en slechtziende
bezoekers**

Inhoudsopgave

Inleiding/voorwoord	5
Thema 1. Bekendmaking rondleiding: hoe maak ik reclame?.....	6
Vraag 1: Hoe vernemen blinde en slechtziende personen uw initiatief?	6
Vraag 2: Wat is voor blinde en slechtziende bezoekers het meest geschikte moment voor een rondleiding?	7
Vraag 3: Welke (extra) informatie trekt potentiële blinde en slechtziende bezoekers over de streep om naar de rondleiding of het museum te komen?.....	7
Thema 2. Bereikbaarheid en betreedbaarheid van de locatie	8
Vraag 1: Hoe begeven blinde en slechtziende mensen zich naar de plaats van de rondleiding?	8
Vraag 2: Hebben blinde en slechtziende bezoekers begeleiding nodig?	8
Vraag 3: Hoe verplaatsen blinde en slechtziende bezoekers zich tijdens de rondleiding of het museumbezoek?.....	9
Vraag 4: Mogen blindengeleidehonden binnen?	9
Vraag 5: Hoe pas ik de accommodatie van de locatie aan aan blinde en slechtziende bezoekers?	9
Vraag 6: Hebben blinde en slechtziende personen speciale verlichting nodig?.....	10
Thema 3. Voor de rondleiding begint: tickets en onthaal.....	11
Vraag 1: Hoe boeken blinde en slechtziende personen hun tickets?.....	11
Vraag 2: Wat is een redelijke toegangsprijs voor blinde en slechtziende personen?	11
Vraag 3: Wat vernemen blinde en slechtziende personen graag bij het onthaal?.....	11
Vraag 4: Bestaan er richtlijnen voor de omgang met blinde en slechtziende bezoekers?..	12
Vraag 5: Wat moet ik weten over blinde en slechtziende bezoekers?	12
Thema 4. Tijdens de rondleiding: beleven!.....	14
Vraag 1: Hoe beleven blinde en slechtziende personen optimaal de rondleiding of het museumbezoek?	14
Vraag 2: Moet ik extra technologische ondersteuning voorzien?.....	14
Vraag 3: Is het gidsen van blinde en slechtziende bezoekers zo anders dan het gidsen van ziende personen?	15
Thema 5. Na de rondleiding: bezinken.....	16
Vraag 1: En wat na de rondleiding?	16

Annex: checklist	17
Bibliografie	23
Nuttige adressen	23
Colofon.....	24

Inleiding/voorwoord

Zicht op Cultuur² bracht al verschillende Eye Keys uit. Een Eye Key is een concept dat ontwikkeld is om technische indicatorensets van een welbepaalde toegankelijkheid (zoals evenementen, verkeer, openbaar vervoer, internet...) op een duidelijke en gebruiksvriendelijke manier bekend te maken en ingang te laten vinden. Eye Keys reiken als het ware de sleutels tot toegankelijkheid. Deze brochure richt zich specifiek op het zo toegankelijk mogelijk maken van musea en rondleidingen voor blinde en slechtziende personen en is bestemd voor organisatoren van tentoonstellingen en culturele initiatieven, gidsen, onthaalmedewerkers, technici..., kortom iedereen die betrokken is bij de realisatie van een rondleiding.

In 2009 verscheen de brochure 'OngeZIENE Rijkdom' met tips en aanbevelingen voor de culturele erfgoedsector, tentoonstellingsorganisatoren en culturele initiatieven¹. De Eye Key toegankelijke rondleidingen is en wil geenszins een vervanging zijn van die brochure.

Deze Eye Key is gemaakt op basis van een onderbouwde indicatorenset opgesteld in functie van de toegankelijkheid van rondleidingen en tentoonstellingen^{2[2]}. Naast praktische richtlijnen om uw rondleidingen toegankelijk(er) te maken voor blinde of slechtziende bezoekers vindt u er ook gegevens van organisaties of instanties voor specifieke dienstverlening (bijvoorbeeld omzetting naar braille).

Op basis van een vijftiental vragen en antwoorden ontdekt u hoe u met een minimum aan inspanningen en zonder een al te hoge meerkost minstens een basistoegankelijkheid van de rondleiding kan bereiken. Aan de hand van de checklist achteraan deze brochure kan u aftoetsen in welke mate uw rondleiding toegankelijk is. Er wordt telkens aangegeven of u een basistoegankelijkheid of een uitmuntende toegankelijkheid behaalt. U zult al gauw merken dat toegankelijkheid veel meer is dan enkel het wegwerken van fysieke obstakels. Het houdt ook in dat u op een toegankelijke manier reclame maakt voor uw tentoonstelling of rondleiding en dat het tentoongestelde materiaal eveneens door blinde en slechtziende bezoekers 'gezien' kan worden.

---

¹ R. Jacobs en J. Dewitte, "OngeZIENE Rijkdom. Blinde en slechtziende bezoekers openen de blik op kunst en erfgoed", 2009 is niet langer meer als publicatie beschikbaar, maar kan wel nog steeds online worden geraadpleegd in pdf-bestand op de website van Faro.

² De indicatorenset toegankelijke rondleidingen kan op aanvraag verkregen worden bij het SBPV.

● Thema 1. Bekendmaking rondleiding: hoe maak ik reclame?

In dit onderdeel leest u meer over de verschillende manieren waarop u blinde en slechtziende personen kan bereiken en uw rondleiding of tentoonstelling bekend kan maken.

Vraag 1: Hoe vernemen blinde en slechtziende personen uw initiatief?

Blinde en slechtziende mensen vernemen initiatieven via verschillende handicapspecifieke en niet-handicapspecifieke mediakanalen. Het is wel zo dat personen met een visuele beperking de meeste informatie halen uit het gesproken of (in toegankelijke vorm) geschreven woord.

Enkele concrete tips als u reclame maakt voor uw initiatief via:

- **digitale media** (zoals de eigen website of sociale netwerksites)
Zorg er dan voor dat deze voor mensen met een visuele beperking toegankelijk zijn en raadpleeg hiertoe de AnySurfer-standaard. Op de website van **AnySurfer** vindt u een eenvoudige handleiding om digitale documenten toegankelijk te maken³.
- **geschreven media** (zoals tijdschriften specifiek voor blinde en slechtziende mensen)
Houd er dan rekening mee dat verschillende tijdschriften slechts twee- of driemaandelijks verschijnen en dat informatie dus **ruim op voorhand** doorgegeven dient te worden. Een overzicht van de deadlines voor de publicatie vindt u achteraan deze brochure terug.

Maakt u reclame met flyers, verlies dan niet uit het oog dat slechtziende personen deze flyers enkel kunnen lezen indien aan **enkele basisvoorwaarden** is voldaan: groot en schreefloos lettertype met voldoende contrast tussen tekst en achtergrond, mat papier (geen weerkaatsing)... Een Eye Key over toegankelijke documenten kan worden opgevraagd bij het SBPV en vindt u tevens op onze website terug.
- **audiovisuele media** (zoals televisie, video's en beeldfragmenten)
Voorzie dan dat uw bericht zo toegankelijk mogelijk is door de beeldtaal ook verbaal weer te geven. Dit kan met **audiodescriptie** (d.i. een vertelstem die tussen de relevante geluiden en het gesproken gedeelte door zegt wat er te zien is op het scherm, zodat uw boodschap ook blinde en slechtziende kijkers bereikt). Om in audiodescriptie te voorzien, kunt u gebruik maken van professionele audiodescriptoren. Op de website van het SBPV vindt u een overzicht terug van enkele erkende en opgeleide audiodescriptoren.
- **Mond aan mond reclame** (zoals blinde en slechtziende individuen)
De beste reclame is nog altijd de mond aan mond reclame. Hiervoor kunt u een beroep doen op **individuele blinde en slechtziende** bezoekers, maar u kunt ook contact opnemen met verenigingen van blinde en slechtziende personen. Zij kunnen uw initiatief kenbaar maken via hun geijkte kanalen. Indien u groepsrondleidingen voorziet, kunt u de verschillende **verenigingen van blinde en slechtziende** personen informeren zodat zij eventueel een groepsuitstap kunnen organiseren. Vermeld hierbij steeds het maximum aantal personen dat kan deelnemen aan de

³ Website van AnySurfer: www.anysurfer.be

rondleiding om een vlot verloop te garanderen.

Vraag 2: Wat is voor blinde en slechtziende bezoekers het meest geschikte moment voor een rondleiding?

Bij het organiseren van een rondleiding houdt u het best in het achterhoofd dat verplaatsingen in het donker over het algemeen moeilijker zijn voor slechtziende bezoekers. Daarnaast is het goed om rondleidingen zowel in de week als in het weekend aan te bieden. Op deze manier krijgen bezoekers die tijdens de week werken ook de kans om deel te nemen aan de rondleiding. Houd er bij het bepalen van het begin- en vooral het einduur van de rondleiding rekening mee dat de bezoekers met een visuele beperking afhankelijk zijn van het openbaar vervoer dat na 22h00 vrij beperkt is.

Vraag 3: Welke (extra) informatie trekt potentiële blinde en slechtziende bezoekers over de streep om naar de rondleiding of het museum te komen?

Veel hangt af van de persoonlijke interesse, net zoals dit voor iedereen het geval is. Aandacht voor een specifieke invalshoek of werken rond een goed omschreven thema kan echter wel een extra aantrekkingspool zijn voor blinde en slechtziende personen

Mensen met een visuele beperking gaan sneller in op een uitnodiging voor een rondleiding of museumbezoek als duidelijk aangegeven is welke handicapspecifieke faciliteiten er voorzien zijn.

Concrete tips voor visushandicapspecifieke faciliteiten:

- Zorg voor een **vlotte telefonische dienstverlening**. Voor heel wat blinde en slechtziende personen is telefoneren de meest toegankelijke manier om informatie, bijvoorbeeld over de geboden faciliteiten, in te winnen.
- Voorzie **begeleiding** voor blinde en/of slechtziende bezoekers die dit wensen. U kunt hiervoor samenwerken met gespecialiseerde vrijwilligersorganisaties. Of u kunt zelf vrijwilligers inzetten mits rekening te houden met adviezen van blindenorganisaties die ervaring hebben met begeleiding.
- Toont u tijdens de rondleiding filmfragmenten, dan is het aan te raden om deze van **audiodescriptie** te voorzien. Bezoekers met een visuele beperking kunnen zo op het gehoor volgen wat in beeld wordt gebracht. Er is niet langer een drempel tot het verwerven van beeldinformatie.
- Gebeurt de rondleiding met **audiogidsen**, opteer dan voor toestellen die **hanteerbaar** zijn voor blinde en slechtziende bezoekers (zie verder)

● Thema 2. Bereikbaarheid en betreedbaarheid van de locatie

Het is belangrijk dat blinde en slechtziende bezoekers op een veilige en comfortabele manier de locatie van de rondleiding of de tentoonstelling kunnen bereiken (én terugkeren). Aan de hand van volgende vragen krijgt u meer inzicht in hun verplaatsingsmogelijkheden.

Vraag 1: Hoe gaan blinde en slechtziende mensen zich naar de plaats van de rondleiding?

Blinde en slechtziende personen zijn voor hun verplaatsingen vaak afhankelijk van het **openbaar vervoer**. Zorg daarom dat de locatie van de rondleiding of tentoonstelling vlot bereikbaar is met trein, tram, bus of metro. Verleen up-to-date (en toegankelijke) informatie over de beschikbare trein-, tram- en buslijnen, de aankomst- en vertrektijden, de dichtstbij gelegen halte... en probeer in de mate van het mogelijke de uren van de rondleiding (begin- en einduur) af te stemmen op de aankomst- en vertrektijden van het openbaar vervoer.

Zoals eerder vermeld (zie Thema 1, vraag 2) worden rondleidingen omwille van de veiligheid **bij voorkeur overdag** georganiseerd want verplaatsingen in het donker zijn voor slechtzienden vaak risicovoller.

Daarnaast is het noodzakelijk dat de locatie zelf gemakkelijk terug te vinden is door een **duidelijke wegbeschrijving**. De gedetailleerde informatie die uiteraard ook nuttig is voor de andere bezoekers, biedt mensen met een visuele beperking de mogelijkheid de weg op voorhand te memoriseren om zo vlotter ter plaatse te raken.

Concrete tips voor een duidelijke wegbeschrijving:

- Zorg voor een gedetailleerde beschrijving van de **af te leggen weg**. Vermeld onder meer de straatnamen, de hoeveelste straat links of rechts... en wijs de bezoeker op eventuele **herkenbare details** (bijvoorbeeld “u bereikt zo de steil opklimmende Molenweg”).
- Geef in de wegbeschrijving duidelijk aan waar de **ingang** is gelegen: voorkant, linker- of rechterzijkant, al dan niet te bereiken via een inkompad.
- Beschrijf hoe het **onthaal** zich ten opzichte van de ingang bevindt.

Vraag 2: Hebben blinde en slechtziende bezoekers begeleiding nodig?

Blinde en slechtziende personen hebben geleerd om zich op een zo zelfstandig mogelijke manier te verplaatsen, hetzij met een witte stok, hetzij met een blindengeleidehond of met een combinatie van beide. Dit neemt niet weg dat het aanpassen is in een vreemde omgeving. Daarom is begeleiding een welkome dienstverlening en zelfs heel gewenst.

Bekijk dus of u vrijwilligers kan inzetten om blinde en slechtziende personen desgewenst te begeleiden van en naar de trein, bus of tram voor en na het bezoek.

Vraag 3: Hoe verplaatsen blinde en slechtziende bezoekers zich tijdens de rondleiding of het museumbezoek?

Blinde en slechtziende bezoekers wensen zich bij de rondleiding graag vlot en veilig (ook voor de tentoongestelde objecten) te kunnen verplaatsen en zich zelfstandig te kunnen oriënteren. Het is dan ook belangrijk de nodige aandacht te besteden aan een goede betreedbaarheid van de plaats van de rondleiding of de tentoonstelling.

Concrete tips voor een vlotte betreedbaarheid:

- Zorg dat de **bewegwijzering** goed leesbaar is voor slechtziende bezoekers: groot lettertype, contrasterende kleuren, mat oppervlak (geen weerkaatsing), schreefloze letters, voldoende belichting op de indicaties. Ook hiervoor vindt u een Eye Key terug op onze website.
- Voorzie **tactiele en auditieve aanpassingen** indien de infrastructuur te weinig oriëntatie biedt voor de blinde bezoekers geleidelijnen, geluidsbakens, voelpalen of tactiele markeringen.
- Kijk na of er **geen obstakels** zijn ter hoogte van de voeten, het hoofd en naast het lichaam zoals losliggende kabels, uitstekende wegwijzers, breed reikende planten, losse tapijten...

Vraag 4: Mogen blindengeleidehonden binnen?

Sinds juli 2013 is het wettelijk verplicht om geattesteerde assistentiehonden toe te laten op publieke plaatsen⁴. Blindengeleidehonden mogen dus mee naar binnen en mogen op alle locaties (ook in de cafetaria) hun functie als mobiliteitshulpmiddel vervullen.

Concrete tip voor blindengeleidehonden:

- Informeer op voorhand waar in de buurt de geleidehond zijn **plasje** kwijt kan of voorzie zelf een **plaats**, zodat zijn baas er met hem terecht kan.

Vraag 5: Hoe pas ik de accommodatie van de locatie aan aan blinde en slechtziende bezoekers?

Anders dan bij rolstoelgebruikers vragen blinde en slechtziende bezoekers geen speciale infrastructurele aanpassingen. U moet dus geen bredere doorgangen voorzien en ook trappen vormen geen probleem indien deze goed zijn aangeduid. Al dient gezegd dat brede doorgangen en hellende vlakken ook aan mensen met een visuele beperking een zeker comfort bieden.

⁴ Decreet houdende de wijziging van diverse bepalingen van het decreet van 20 maart 2009 betreffende de toegankelijkheid van publieke plaatsen voor personen met een assistentiehond (28 juni 2013), art. 6).

Concrete tips voor een goede accommodatie:

- Blinde en slechtziende personen bewegen zich gemakkelijker doorheen vrije ruimtes. Dit betekent dat er **geen obstakels** ter hoogte van het hoofd, de voeten en het lichaam zijn.
- Voorzie in de mate van het mogelijke ook **voldoende tactiele en auditieve aanpassingen** zoals geleidelijnen, geluidsbakens, voelpalen, tactiele markeringen...
- Werk specifieke **drempels** die eigen zijn aan de locatie weg door deze om te buigen als **oriënteringsmiddel** (bijvoorbeeld zuilen als letterlijke hinderpalen zien als oriënteringsmiddel).

Vraag 6: Hebben blinde en slechtziende personen speciale verlichting nodig?

Blind zijn betekent niet noodzakelijk dat men helemaal niets ziet. Een blind persoon kan soms nog een onderscheid maken tussen licht en donker of nog vage contouren waarnemen. Een slechtziend persoon kan vaak beter zien als er een goede verlichting aanwezig is. Een goede verlichting is dus meer dan een pluspunt voor bezoekers met een visuele beperking.

Concrete tips voor lichtgebruik:

- Geef de voorkeur aan **natuurlijk licht**.
- Op plaatsen waar geen natuurlijk licht mogelijk is, voorziet u een lichtsterkte van **minimum 100 lux**.
- Voorzie voor essentiële en/of **risicovolle plaatsen**, zoals onthaal, toiletten en trappen een lichtsterkte van minimum 150 lux.
- Zorg voor **indirect en diffuus licht** om verblinding bij (slechtziende) bezoekers te vermijden.

Indien u graag gespecialiseerd lichtadvies ontvangt, dan kunt u steeds terecht bij Blindenzorg Licht en Liefde⁵.

---

⁵ Specifieke gegevens

● Thema 3. Voor de rondleiding begint: tickets en onthaal

Vraag 1: Hoe boeken blinde en slechtziende personen hun tickets?

Er zijn diverse mogelijkheden om bezoekers op een vlotte en toegankelijke wijze een ticket te bezorgen. Voor een rondleiding moeten bezoekers zich meestal op voorhand inschrijven, maar ook bij een gewoon museumbezoek kan men de mogelijkheid creëren om op voorhand tickets te bestellen. Onderstaande richtlijnen zijn van toepassing voor zowel de deelnemers aan een rondleiding als voor individuele bezoekers.

Concrete tip voor het boeken van tickets:

- Zorg dat geïnteresseerden zich **zowel telefonisch als via de website** kunnen inschrijven. Bied deze optie ook voor het aankopen van individuele toegangskarten. Maak het inschrijvingsformulier op uw website toegankelijk zodat mensen met een visushandicap dit zelfstandig kunnen invullen. Handig is bovendien via dit formulier te informeren of de bezoeker al of niet begeleiding wenst.

Voor meer informatie over het toegankelijk maken van de website en de inschrijvingsdocumenten kunt u wederom terecht bij AnySurfer (www.anysurfer.be).

Vraag 2: Wat is een redelijke toegangsprijs voor blinde en slechtziende personen?

In eerste instantie is het belangrijk dat u een eventuele meerkost voor didactisch materiaal en informatie, zoals een folder in braille of groteletterdruk, reliëftekeningen en dergelijke... niet aanrekent aan de gebruiker.

Een eventuele korting op de toegangsprijs voor de blinde of slechtziende bezoeker werkt drempelverlagend en is een welkome extra. U kunt ook opteren de eventuele begeleider een korting te laten genieten of gratis toe te laten

Vraag 3: Wat vernemen blinde en slechtziende personen graag bij het onthaal?

Wanneer personen met een visuele beperking voor het eerst ergens komen, geeft het hen een geruststellend gevoel als ze op een goede manier worden onthaald.

Concrete tips voor een vlot onthaal:

- Bij de aanvang van het bezoek vertelt u **waar de toiletten, de vestiaire** en andere gemeenschappelijke faciliteiten zich bevinden.
- Bij de aanvang van het bezoek geeft u uitleg over het **patroon van de rondgang**: in wijzerzin, centrale gang met zijbeuken (visgraat), in één of meerdere kamers of verdiepingen. Dit verhoogt de oriëntatie bij de bezoeker met een visuele beperking.
- Elke individuele bezoeker krijgt aan de balie meer informatie over beschikbaar

relevant materiaal, toegankelijke QR codering, informatie in aangepaste leesvormen en andere **interessante gebruiksfaciliteiten**.

- Het is zowel voor de bezoeker met een visuele beperking als voor het museum personeel zelf een meerwaarde indien deze laatste en de gidsen goed **weten hoe om te gaan** met blinde en slechtziende personen⁶. Het voorkomt onwennigheden, misverstanden en bevordert de sfeer tijdens de rondleiding of het museumbezoek. Deze kennis kan verworven worden via een praktische opleiding bij een blindenorganisatie, een geschreven handleiding of nota of ter plaatse in sessies waarin het personeel gebriefd wordt.

Vraag 4: Bestaan er richtlijnen voor de omgang met blinde en slechtziende bezoekers?

Ja. Omdat blinde en slechtziende bezoekers geen non-verbale signalen kunnen opvangen zijn er een aantal omgangstips die nuttig kunnen zijn voor een vlotte communicatie.

Enkele concrete tips voor een vlotte omgang:

- 'Hier' en 'daar' zijn niet te interpreteren aanwijzingen voor een persoon met een ernstige visusbeperking. Geef daarom een duidelijke omschrijving (bijvoorbeeld de trap naar boven is op enkele stappen recht voor u met de trapleuning rechts).
- Geef het voorwerp in de hand van de blinde bezoeker als u het hem of haar wilt laten 'zien' of breng zijn of haar handen naar het voorwerp dat je wilt laten voelen.
- Als u een blinde persoon verlaat, deel dit mee en vraag of hij/zij de weg terug of verder vindt en zorg desgewenst voor begeleiding tot aan een voor hem of haar vertrouwd punt.
- Gebruik altijd je stem; een knikje of handgebaar volstaat niet. U bevestigt iets met een duidelijk uitgesproken 'ja' en u wijst aan met woorden als 'onmiddellijk aan uw linkerkzijde'.

Vraag 5: Wat moet ik weten over blinde en slechtziende bezoekers?

Blinde en slechtziende personen communiceren vaak via de telefoon. Vooral voor wie geen pc-kennis bezit, kan de telefoon een efficiënte communicatiehulp zijn. Zorg daarom voor een goed voorbereide telefonische dienstverlening.

Concrete tips voor een vlotte telefonische dienstverlening:

⁶ Op het einde van deze brochure vindt u meer gegevens terug waar het personeel van het museum een opleiding kan volgen in het goed omgaan met blinde en slechtziende personen. U vindt er tevens een verwijzing naar een uitgave over hoe op een juiste manier om te gaan met personen met een visuele beperking.

- Communiceer bij de bekendmaking van uw rondleiding of tentoonstelling duidelijk op welke momenten de telefonische dienstverlening **bereikbaar** is.
- Geef op drukke momenten de **wachttijd** door aan de beller.
- Bereid de telefonist inhoudelijk voor op een aantal vragen frequent gesteld door blinde of slechtziende deelnemers of bezoekers. Net zoals dat kan via de website, kunnen deze dan telefonisch terecht voor zowel extra uitleg over **praktische**, specifieke faciliteiten (bijvoorbeeld aanvragen voor en over toegankelijke rondleidingen, downloaden of streamen van aangeleverde toegankelijke teksten...), als **inhoudelijke informatie** over de rondleiding of tentoonstelling zelf.

Thema 4. Tijdens de rondleiding: beleven!

Vraag 1: Hoe beleven blinde en slechtziende personen optimaal de rondleiding of het museumbezoek?

Blinde en slechtziende beleven een rondleiding of individueel bezoek' via een massa aan indrukken. Ze doen impressies op door voorwerpen te betasten, naar het verhaal achter het kunstobject te luisteren, interactief met de gids te communiceren, geuren op te snuiven, de (tijds)sfeer te proeven, woorden in persoonlijke beelden om te zetten, de poses van personages van een beeld of schilderij zelf aan te nemen. Enkele (kleine) aanpassingen kunnen hierbij een belangrijke rol spelen.

Hieronder vindt u naast enkele algemene tips, ook aanwijzingen die nuttig zijn op het vlak van de aangeboden technologie en voor de gidsen die de rondleidingen doen.

Concrete tips voor een volwaardige beleving:

- Volg, in functie van de oriëntatie van de bezoekers, een **logisch circuit** tijdens de rondleiding: in wijzerzin of volgens een vast patroon. Beschrijf het circuit op voorhand aan de bezoekers.
- Probeer zoveel mogelijk **zintuigen** van de bezoeker te prikkelen. Bied naast beeldtaal ook auditieve en geschreven kanalen aan.
- Ga voor **'Aanraken mag'**. (Blinde en slechtziende) bezoekers mogen zoveel mogelijk kunstwerken of objecten, -dit kunnen ook replica's zijn-, betasten.
- Stel een **grondplan in reliëf** dat kan worden meegenomen gedurende de rondleiding of een individueel bezoek, ter beschikking.
- Voorzie **verduidelijkend materiaal** zoals stoffen, replica, maquettes en andere gebruiksvoorwerpen dat de bezoekers kunnen aanraken.

Vraag 2: Moet ik extra technologische ondersteuning voorzien?

Blinde en slechtziende personen zijn vaak geholpen met technologische snufjes, maar deze moeten dan wel toegankelijk zijn of toegang bieden tot hun persoonlijke hulpmiddelen. Een blinde of slechtziende gebruiker van een toegankelijke smartphone kan bijvoorbeeld via de QR-code informatie ophalen op voorwaarde dat hij geïnformeerd wordt over de plaats waar de QR-code is aangebracht en als de eraan gekoppelde website toegankelijk is. Mits rekening te houden met een aantal zaken, moet er niet zoveel meer extra geïnvesteerd worden in technologische ondersteuning.

Concrete tips voor technologie:

- Voorzie de aangewende beeldfragmenten en documentaires van **audiodescriptie**.
- Kies bij aankoop **audiogidsen** die werken op basis van technologie die ook voor personen met een visuele beperking **toegankelijk** is. Dit houdt onder meer in dat:
  - de audiogids **voelbare toetsen** heeft en geen touchscreen.
  - de **toetsen** die moeten worden ingedrukt gemakkelijk terug te vinden en te herkennen zijn: ze hebben een vaste plaats en zijn met reliëf gemarkeerd.
  - de audiogids het object **automatisch** detecteert en de uitleg voorleest.
  - de audiogids duidelijke **loopinstructies** geeft en de bezoeker waarschuwt indien deze van het parcours afwijkt.
- Zoals hierboven aangehaald kunnen blinde en slechtziende personen QR-codes scannen indien ze aangebracht worden op een **vaste, tactiel en visueel duidelijk waarneembare plaats**. De informatie die via deze weg bekomen wordt dient dan uiteraard toegankelijk te zijn volgens de AnySurfer-standaard.

Vraag 3: Is het gidsen van blinde en slechtziende bezoekers zo anders als het gidsen van ziende personen?

Het gidsen van blinde en slechtziende personen vereist toch een andere aanpak dan het gidsen van ziende personen. Daarom is het goed om als gids toch met enkele zaken rekening te houden.

Concrete tips voor een goed voorbereide gids:

- U biedt de gidsen de mogelijkheid een **opleiding of cursus** te volgen in het op een toegankelijke wijze rondleiden van blinde en slechtziende personen.
- Bij het beging van een rondleiding vinden (blinde en slechtziende) bezoekers het aangenaam als de **gids zichzelf kort voorstelt**. Ze willen ook graag weten (ongeveer) hoeveel blinde en slechtziende personen er aan de rondleiding deelnemen.
- De gids houdt bij zijn planning steeds rekening met de **handicap specifieke vereisten** van de deelnemers: ze hebben meer tijd nodig om dichterbij te kijken, objecten af te tasten, verplaatsen zich trager...
- De gids maakt gebruik van de techniek van **verbale beschrijving** en geeft naast de specifieke rondleiding ook een totaalbeeld van de omgeving: gebouw, ruimte, omringende elementen, andere aanwezige collecties.
- De gids selecteert uit het museumaanbod of de lopende tentoonstelling niet enkel kunstvoorwerpen die **tactiel** waarneembaar zijn.
- De gids zorgt voor **interactie** met zijn of haar bezoekers n speelt in op hun vragen naar specifieke informatie.

● Thema 5. Na de rondleiding: bezinken

Vraag 1: En wat na de rondleiding?

Net als iedereen willen mensen met een visuele beperking het museum of de rondleiding verlaten met een goed gevoel. Beëindig de rondleiding of het bezoek dus niet abrupt. Hieronder vindt u enkele suggesties.

Concrete tips voor een leuke afsluiter:

- Stel aan de blinde of slechtziende bezoeker voor om hem te begeleiden naar de **museumwinkel** of het **cafetaria**. Ga er niet van uit dat de bezoeker deze zelf zal vinden.
- Bied de bezoekers na afloop enkele **folders in aangepaste vorm** (groteletterdruk, braille of Daisyformaat⁷) aan. Of breng hen op de hoogte van de mogelijkheid om de tekst ook via de website te downloaden.
- Vindt u nog even de tijd, dan kunt u als leuke extra de mogelijkheid voorzien om **even na te praten**. Het uitwisselen van ervaringen is niet enkel interessant voor blinde en slechtziende bezoekers onderling, maar is een unieke kans om een authentieke inkijk te verwerven in de leefwereld van blinde en slechtziende mensen.

---

⁷ DAISY staat voor Digital Accessible Information System en wordt gebruikt voor digitale audioboeken of luisterboeken. Het doel van DAISY is om informatie toegankelijk te maken voor personen met een leesbeperking, dus niet enkel blinde en slechtziende personen, maar bijvoorbeeld ook mensen met dyslexie.

Annex: checklist

In deze checklist vindt u vijf thema's (bereikbaarheid, betreedbaarheid, bruikbaarheid, begrijpbaarheid en betaalbaarheid) die wij als basis gebruiken voor het toetsen van de toegankelijkheid. Geef telkens aan of de stelling voor uw rondleiding/museum van toepassing is. Per thema kunt u vervolgens nagaan hoe u scoort op de verschillende aspecten van toegankelijkheid.

I. Bereikbaarheid	Aanwezig	
	Ja	Nee
1. De locatie van de rondleiding is vlot bereikbaar met het openbaar vervoer.		
2. U informeert potentiële bezoekers over de aankomst- en vertrektijden van de bus en/of tram op de dichtst bijzijnde haltes.		
3. U stelt spontaan een gedetailleerde wegbeschrijving tot aan de ingang van de locatie beschikbaar.		
4. U geeft duidelijk aan waar de locatie van de ingang zich bevindt (bijvoorbeeld aan de linkerkant, via een wandelpad middendoor, na het oversteken van een grasperk...)		
5. U werkt actief samen met vrijwilligersorganisaties voor de begeleiding tijdens de verplaatsing van en naar de locatie van de rondleiding.		
6. U voorziet zelf begeleiding om bezoekers op te halen en terug te brengen naar het station of de tram- of bushalte voor en na de rondleiding.		
7. U informeert verenigingen van en voor blinden en slechtzienden ruim op tijd zodat zij eventueel collectief vervoer kunnen regelen.		
8. U organiseert zelf collectief vervoer en houdt hierbij rekening met de aanwijzingen van organisaties met ervaring met blinden en slechtzienden.		
9. Er is een telefonische dienst beschikbaar waar blinde en slechtziende personen terecht kunnen met specifieke vragen over de bereikbaarheid.		

(A) Tel het aantal ja's van de stellingen 1, 2, 3, 5 en 7 op. ....

(B) Tel het aantal ja's van de stellingen 4, 6, 8 en 9 op. ....

(A) 0 – 2 en (B) 0 – 4: niet toegankelijk

Er is nog wat werk aan de winkel om de locatie van uw rondleiding vlot bereikbaar te maken. Neem deze brochure grondig door en probeer zoveel mogelijk tips toe te passen.

(A) 3 – 4 en (B) 0 – 4: redelijke toegankelijkheid

U bent op de goede weg. U onderneemt al enkele stappen om de bereikbaarheid te verbeteren. Neem de tips onder Thema 2 grondig door opdat de bereikbaarheid aan de basisvoorwaarden zou voldoen.

(A) 5 en (B) 0 – 1: basistoegankelijkheid

Goed zo! De bereikbaarheid van uw locatie voldoet aan de normen om het label van basistoegankelijkheid te verdienen.

(A) 5 en (B) 2 – 4: goede toegankelijkheid

Doe zo verder! De bereikbaarheid van uw locatie voldoet aan de normen om het label van basistoegankelijkheid te verdienen. Bovendien levert u ook extra inspanningen om de rondleiding uitmuntend bereikbaar te maken.

(A) 5 en (B) 4: uitmuntende toegankelijkheid

Proficiat! Uw rondleiding verdient een uitmuntendheidslabel voor bereikbaarheid. Blijf waken over deze toegankelijkheid en houd de informatie up-to-date.

II. Betreedbaarheid	Aanwezig	
	Ja	Nee
1. Er zijn geen obstakels ter hoogte van het hoofd, de voeten en het lichaam in de ruimte waardoor men zich verplaatst.		
2. Er zijn tactiele en auditieve aanpassingen zoals geleidelijnen, geluidsbakens, voelpalen, tactiele markeringen...		
3. bewegwijzering is goed leesbaar voor slechtzienden: grote en schreefloze lettertypes, contrasterende kleuren, matte achtergrond...		
4. De locatie waar de rondleiding plaats vindt is gescreend op toegankelijkheid en goedgekeurd.		
5. De drempels eigen aan de locatie zijn weggewerkt of omgebogen tot een oriënteringsmiddel.		
6. De ingang en het onthaal zijn op een auditieve manier te onderscheiden.		
7. U maakt bij het begin van de rondleiding of het museumbezoek logische verplaatsingscircuits bekend.		
8. U geeft de voorkeur aan natuurlijk licht.		
9. Kunstmatige verlichting is indirect en diffuus.		
10. Risicovolle plaatsen, zoals trappen, zijn extra belicht.		
11. U hebt lichtadvies ingewonnen bij experts en past hun advies actief toe.		
12. Blindengeleidehonden zijn welkom en kunnen te allen tijde hun functie als mobiliteitshulpmiddel vervullen.		
13. U voorziet een plas- en poepplaats voor honden en geeft deze op een duidelijke manier aan.		

(A) Tel het aantal ja's van de stellingen 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 12, 13: .....

(B) Tel het aantal ja's van de stellingen 5,6 en 11 op: .....

(A) 0 – 5 en (B) 0 – 3: niet toegankelijk

Er is nog wat werk aan de winkel om de locatie van uw rondleiding vlot betreedbaar te maken. Neem deze brochure grondig door en probeer zoveel mogelijk tips toe te passen.

(A) 6 – 10 en (B) 0 – 3: redelijke toegankelijkheid

U bent op de goede weg. U onderneemt al enkele stappen om de betreedbaarheid te verbeteren. Bekijk de tips bij Thema 2 opdat de betreedbaarheid aan de basisvoorwaarden zou voldoen.

(A) 11 en (B) 0 – 1: basistoegankelijkheid

Goed zo! De betreedbaarheid van uw locatie voldoet aan de normen om het label van basistoegankelijkheid te verdienen.

(A) 11 en (B) 2 – 3: goede toegankelijkheid

Doe zo verder! De betreedbaarheid van uw locatie voldoet aan de normen om het label van basistoegankelijkheid te verdienen. Bovendien levert u ook extra inspanningen om de rondleiding uitmuntend betreedbaar te maken.

(A) 11 en (B) 3: uitmuntende toegankelijkheid

Proficiat! Uw rondleiding verdient een uitmuntendheidslabel voor betreedbaarheid. Blijf waken over deze toegankelijkheid en evolueer mee met de tijd.

III. Bruikbaarheid	Aanwezig	
	Ja	Nee
1. U maakt uw aanbod bekend via diverse media, zowel via handicapspecifieke als niet-handicapspecifieke kanalen.		
2. U gebruikt naast beeldtaal ook auditieve en (toegankelijk) geschreven kanalen.		
3. U informeert fora en informatiecircuits ruim op voorhand zodat zij de informatie tijdig kunnen verspreiden.		
4. U voorziet de mogelijkheid om telefonisch in te schrijven en toegangskarten aan te kopen.		
5. De website en het inschrijvingsformulier zijn conform de AnySurfer-standaard.		
6. Aan de balie kan de bezoeker extra relevante informatie krijgen (bijvoorbeeld af te leggen parcours plaatsing QR codering...)		
7. Er zijn draagbare grondplannen in reliëf beschikbaar.		
8. De gids heeft een opleiding gevolgd in het op een toegankelijke manier rondleiden van blinde en slechtziende personen.		
9. De gids maakt gebruik van de techniek van verbale beschrijving en geeft ook een totaalbeeld van de omgeving.		
10. De voorwerpen mogen aangeraakt worden.		
11. De rondleiding is niet beperkt tot voorwerpen die enkel tactiel waargenomen kunnen worden.		
12. Er is een variatie in het aanbod van zintuiglijke waarnemingen die geprikkeld worden.		
13. De audiogidsen werken op basis van toegankelijke technologieën.		
14. De QR-codes zijn aangebracht op een vaste, tactiel en visueel goed waarneembare plaats, eenvormig voor ieder object.		
15. De QR code leidt de gebruiker naar toegankelijke informatie.		
16. Onthaalpersoneel en begeleiders weten hoe om te gaan met een blindengeleidehond aan het werk.		

(A) Tel het aantal ja's van de stellingen 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 13 en 15: .....

(B) Tel het aantal ja's van de stellingen 3, 7, 11, 12, 14 en 16 op: .....

(A) 0 – 4 en (B) 0 – 4: niet toegankelijk

Er is nog wat werk aan de winkel om uw rondleiding bruikbaar te maken. Neem deze brochure grondig door en probeer zoveel mogelijk tips toe te passen.

(A) 5 – 9 en (B) 0 – 4: redelijke toegankelijkheid

U bent op de goede weg. U onderneemt al enkele stappen om de bruikbaarheid van de rondleiding te verbeteren. Bekijk de tips bij Thema 3 en 4 zodat de bruikbaarheid aan de basisvoorwaarden voldoet.

(A) 10 en (B) 0 – 1: basistoegankelijkheid

Goed zo! De bruikbaarheid van uw rondleiding voldoet aan de normen om het label van basistoegankelijkheid te verdienen.

(A) 10 en (B) 2 – 4: goede toegankelijkheid

Doe zo verder! De bruikbaarheid van uw rondleiding voldoet aan de normen om het label van basistoegankelijkheid te verdienen. Bovendien levert u ook extra inspanningen om de rondleiding uitmuntend bruikbaar te maken.

(A) 10 en (B) 4: uitmuntende toegankelijkheid

Proficiat! Uw rondleiding verdient een uitmuntendheidslabel voor bruikbaarheid. Blijf waken over deze toegankelijkheid en zorg dat u op de hoogte blijft van de laatste ontwikkelingen.

IV. Begrijpbaarheid	Aanwezig	
	Ja	Nee
1. Tijdens de rondleiding wordt gebruik gemaakt van maquettes, replica, miniaturen en 3D.		
2. De rondleiding heeft aandacht voor zowel auditief als visueel te verwerven indrukken en informatie.		
3. Essentiële informatie wordt via diverse middelen specifiek voor blinden en slechtzienden beschikbaar gesteld.		
4. Via de telefoon of via de website kan er extra uitleg bekomen worden over specifieke faciliteiten(aanvragen voor toegankelijke rondleidingen, downloaden van toegankelijke teksten....)		
5. Via de website kan op toegankelijke wijze (conform de AnySurfer-standaard) complementaire informatie worden opgehaald.		
6. Informatie is zowel op cd-rom (Daisy-formaat) als telefonisch verkrijgbaar.		
7. Documentaires en beeldfragmenten tijdens de rondleiding zijn van audiodescriptie voorzien.		

(A) Tel het aantal ja's van de stellingen 1, 2, 3 en 4: .....

(B) Tel het aantal ja's van de stellingen 5, 6 en 7: .....

(A) 0 – 1 en (B) 0 – 3: niet toegankelijk

Er is nog wat werk aan de winkel om uw rondleiding begrijpbaar te maken. Neem deze brochure grondig door en probeer zoveel mogelijk tips toe te passen.

(A) 2 – 3 en (B) 0 – 3: redelijke toegankelijkheid

U bent op de goede weg. U onderneemt al enkele stappen om de begrijpbaarheid van de rondleiding te verbeteren. Lees de tips bij Thema 3 en 4 zodat de begrijpbaarheid aan de basisvoorwaarden voldoet.

(A) 4 en (B) 0 – 1: basistoegankelijkheid

Goed zo! De begrijpbaarheid van uw rondleiding voldoet aan de normen om het label van basistoegankelijkheid te verdienen.

(A) 4 en (B) 1 – 3: goede toegankelijkheid

Doe zo verder! De begrijpbaarheid van uw rondleiding voldoet aan de normen om het label van basistoegankelijkheid te verdienen. Bovendien levert u ook extra inspanningen om de rondleiding uitmuntend begrijpbaar te maken.

(A) 4 en (B) 3: uitmuntende toegankelijkheid

Proficiat! Uw rondleiding verdient een uitmuntendheidslabel voor begrijpbaarheid. Blijf waken over deze toegankelijkheid en zorg dat u op de hoogte blijft van de laatste ontwikkelingen.

V. Betaalbaarheid	Aanwezig	
	Ja	Nee
1. U rekent de meerkost voor handicap specifieke faciliteiten niet door aan de gebruiker.		
2. De begeleider geniet een korting of mag gratis mee.		
3. De blinde of slechtziende bezoeker geniet een verminderde toegangsprijs.		

(A) Tel het aantal ja's van de stellingen 1: .....

(B) Tel het aantal ja's van de stellingen 2 en 3: .....

(A) 0 en (B) 0: niet toegankelijk

Er is nog wat werk aan de winkel om uw rondleiding betaalbaar te maken. Neem deze brochure grondig door en probeer zoveel mogelijk tips toe te passen.

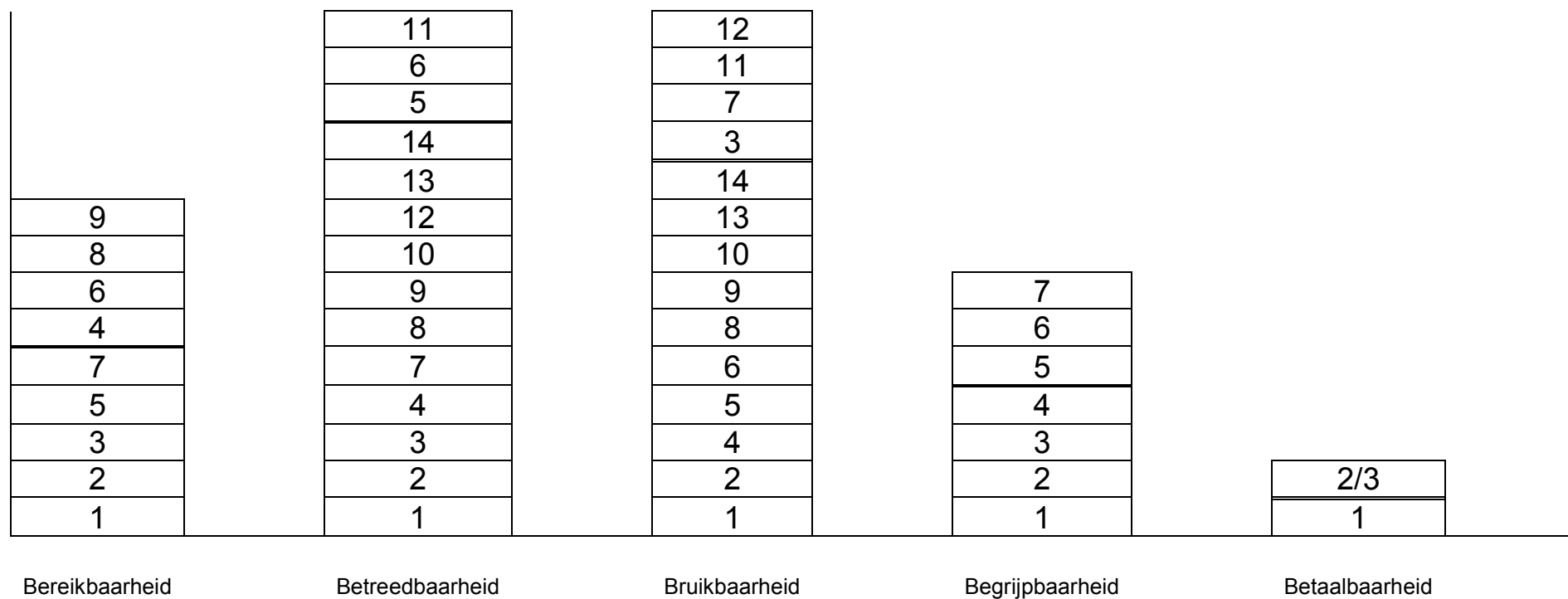
(A) 1 en (B) 0: basistoegankelijkheid

Goed zo! De betaalbaarheid van uw rondleiding voldoet aan de normen om het label van basistoegankelijkheid te verdienen.

(A) 1 en (B) 1 – 2: uitmuntende toegankelijkheid

Proficiat! Uw rondleiding verdient een uitmuntendheidslabel voor betaalbaarheid.

Scorebord (facultatief)

Bibliografie

AnySurfer (red.). "Toegankelijkheid van digitale documenten". (2014). In: <http://www.anysurfer.be/nl/in-de-praktijk/documenten>, geraadpleegd op 14.05.2014.

Decreet houdende de wijziging van diverse bepalingen van het decreet van 20 maart 2009 betreffende de toegankelijkheid van publieke plaatsen voor personen met een assistentiehond (28 juni 2013), art. 6.

DE SMEDT (J.). "Op weg naar excellentie in het realiseren van een inclusieve samenleving. VISIE-NOTA over toegankelijkheid als essentiële kans op inclusie". 25 april 2013, 24 p.

EBU (red.). "Making information accessible to all". (2014). In: <http://www.euroblind.org/resources/guidelines/nr/88>, geraadpleegd op 30.05.2014.

GINLEY (B.). *Museums: A Whole New World for Visually Impaired People*. Lezing Toegankelijke rondleidingen voor blinde en slechtziende personen (12 mei 2014).

HÉRIARD (P.). "Musea en mensen met een beperking. Praktische toegankelijkheidsgids." (2012). In: brusselsmuseums.be/nl/toegankelijkheid.php, geraadpleegd op 18.04.2014.

JACOBS (R.) en DEWITTE (J.). *OngeZIEne Rijkdom. Blinde en slechtziende bezoekers openen de blik op kunst en erfgoed*. Hasselt, Blindenzorg Licht en Liefde, 2009, 103 p.

VeBeS (red.). *Tips voor een vlottere omgang met blinde en slechtziende personen*. Varsenare, VeBeS vzw, 2009.

Nuttige adressen

Blindenzorg Licht en Liefde vzw
T.a.v. AnySurfer
Kunstlaan 24 bus 21
1000 Brussel
Tel: 02 210 61 49
E-mail: info@anysurfer.be
Website: www.anysurfer.be

Blindenzorg Licht en Liefde vzw
T.a.v. Vivor
Kortrijksesteenweg 304
9000 Gent
Tel: 09 225 95 29
E-mail: vorming@lichtenliefde.be
Website:
www.facebook.com/vivorBLL?fref=nf

Kamelego vzw
A. Gossetlaan 30
1702 Groot-Bijgaarden
Tel: 02 467 27 66
E-mail: info@kamelego.be
Website: www.kamelego.be

Luisterpuntbibliotheek
Oudenburgweg 40
8490 Varsenare
Tel: 070 246 070
E-mail: info@luisterpuntbibliotheek.be
Website: www.luisterpuntbibliotheek.be

Slechtzienden en Blinden Platform
Vlaanderen vzw
Kortrijksesteenweg 304
9000 Gent
Tel: 09 292 40 81
E-mail: secretariaat@sbpv.be
Website: www.sbpv.be

Vereniging van Blinden en Slechtzienden.
Licht en Liefde vzw
Oudenburgweg 40
8490 Varsenare
Tel: 02 212 11 10
E-mail: secretariaat@VeBeS.be
Website: www.vebes.be

Transkript
C. Van Malderenstraat 33
1731 Zellik
Tel: 02 466 94 40
E-mail: info@transkript.be
Website: www.transkript.be

Colofon

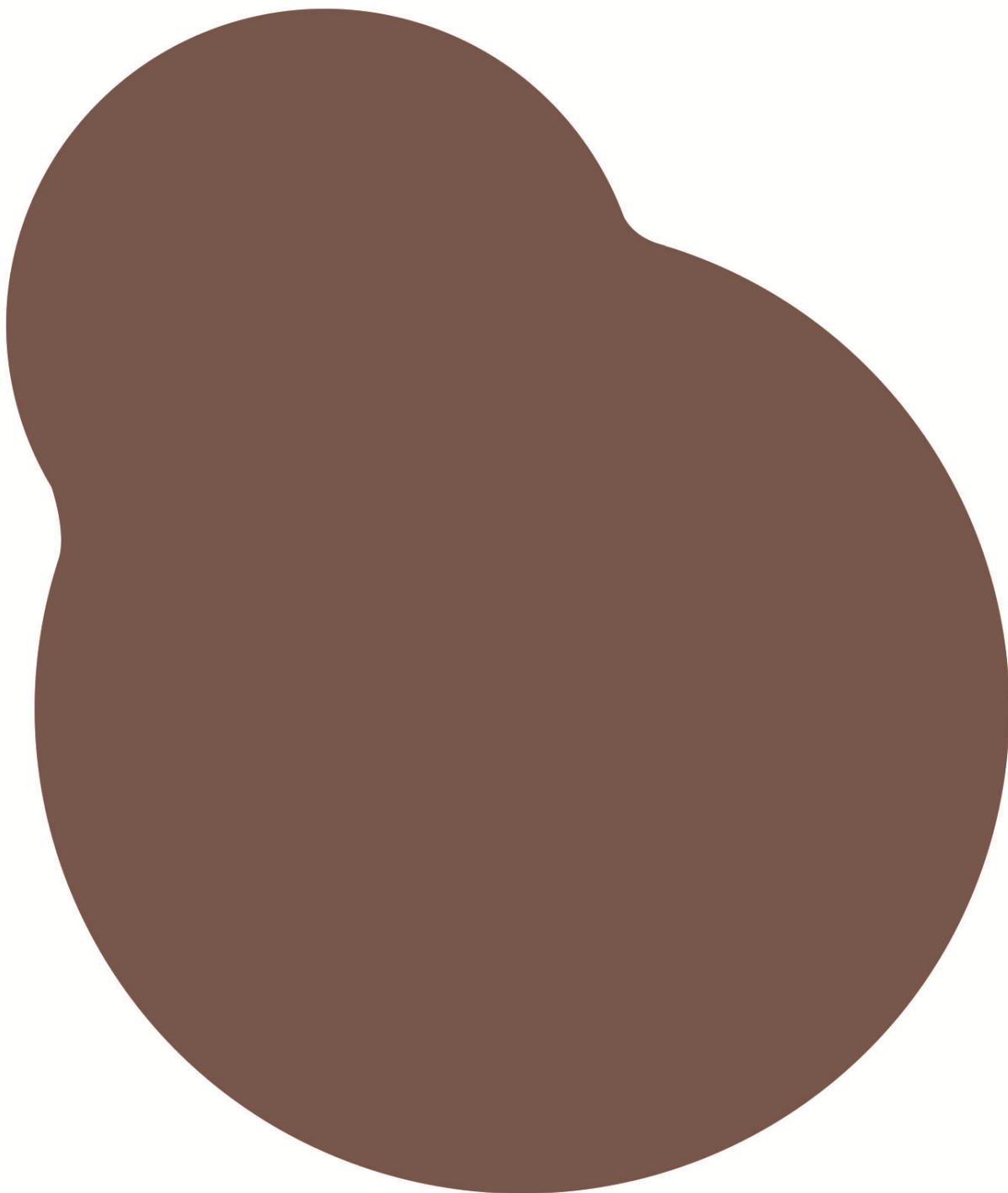
Deze brochure is mee tot stand gekomen door de werkgroep 'Indicatorenset toegankelijke rondleidingen' onder begeleiding van VIVOR, de educatieve dienst van Blindenzorg Licht en Liefde (Gent, september tot december 2013) en de resonantiegroep Cultuur en Media van het Slechtzienden en Blinden Platform Vlaanderen vzw.

Slechtzienden en Blinden Platform Vlaanderen vzw - Zicht op Cultuur²
Kortrijksesteenweg 304
9000 Gent

Tel: 09 292 40 81
E-mail: secretariaat@sbpv.be
Website: www.sbpv.be

© 2014

Slechtzienden en Blinden Platform Vlaanderen vzw – Zicht op Cultuur²

Kortrijksesteenweg 304 | 9000 Gent

09 292 40 81 | secretariaat@sbpv.be | www.sbpv.be

V.U. Yvette Vervoort, p/a Kortrijksesteenweg 304, 9000 Gent